

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 20 stycznia 2026 r.

Pozycja 7

POSTANOWIENIE z dnia 16 grudnia 2025 r. Sygn. akt SK 76/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński – przewodniczący
Stanisław Piotrowicz – sprawozdawca
Justyn Piskorski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 grudnia 2025 r., skargi konstytucyjnej G.W. o zbadanie zgodności:

§ 2 pkt 1, § 4 ust. 1 oraz § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18), „w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 listopada 2016 r., w zakresie, w jakim przepis ten przewidywał w sprawach karnych, stawkę minimalną należną adwokatowi [ustanowionemu] z urzędu za postępowanie przygotowawcze w kwocie 300,00 zł netto oraz za postępowanie sądowe w kwocie 600,00 zł netto, które to stawki minimalne są niższe od tej ustalonej tytułem wynagrodzenia adwokata w przypadku ustanowienia przez stronę obrońcy z wyboru, na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 615, z późn. zm.) w sprawie opłat za czynności adwokackie, a jej podwyższenie do wysokości opłaty maksymalnej, które najwyżej może stanowić 150% stawki minimalnej, uzależnione było od uwzględnienia przez Sąd orzekający czynników wymienionych [w] § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu”, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 i art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej złożonej do Trybunału Konstytucyjnego 10 września 2021 r. (data nadania) G.W. (dalej: skarżący) reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, na tle następującego stanu faktycznego.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2021 r. (dalej: postanowienie Sądu Okręgowego) zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwotę 1326,84 zł (w tym VAT) tytułem wynagrodzenia za obronę udzieloną z urzędu oskarżonemu w postępowaniu przygotowawczym i przed sądem pierwszej instancji oraz w celu pokrycia niezbędnych wydatków, a także odmówiono skarżącemu przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w pozostałym zakresie.

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego w S. z lipca 2021 r. (dalej: postanowienie Sądu Apelacyjnego) utrzymano w mocy zaskarżone przez skarżącego postanowienie Sądu Okręgowego. W skardze konstytucyjnej postanowienie Sądu Apelacyjnego zostało wskazane jako ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Doręczone zostało ono skarżącemu 20 lipca 2021 r.

Przepisom kwestionowanym w skardze konstytucyjnej skarżący zarzucił, że stanowią podstawę postanowienia Sądu Okręgowego, doprowadziły do naruszenia jego prawa do równego traktowania przez władze publiczne, prawa do sądu, prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności oraz zasady równości stron (odczytywanymi przez skarżącego z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 i art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji). Skarżący wyjaśnił bowiem, że wynagrodzenie adwokata ustanowionego z urzędu w tej samej sprawie jest z mocy prawa niższe w stosunku do wynagrodzenia adwokata ustanowionego z wyboru – w wypadku, gdy w sprawie nie zachodzą czynniki umożliwiające podwyższenie stawki minimalnej do wysokości stawki maksymalnej (zob. s. 2 skargi). Skarżący uzupełnił, że owo zróżnicowanie stawek wynagrodzenia wykroczyło poza cel wskazany przez ustawodawcę. Zdaniem skarżącego wynagrodzenie powinno być jednakowe.

2. W piśmie z 17 grudnia 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich nie zgłosił udziału w postępowaniu.

3. W piśmie, które wpłynęło do TK 23 grudnia 2021 r., Minister Sprawiedliwości (dalej: Minister) zajął stanowisko w sprawie. W jego ocenie § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 oraz § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18; dalej: rozporządzenie) są zgodne z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 i art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji.

Zdaniem Ministra określone w rozporządzeniu zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, sposób określania tych kosztów oraz maksymalna wysokość opłat za udzieloną pomoc starają się uwzględniać zarówno interes osób wykonujących zawód adwokata lub radcy prawnego, jak i interes obywateli. Rozwiązania te nie tylko muszą uwzględniać adekwatność wynagrodzenia pełnomocnika do jakości i ilości jego pracy, lecz także powinny brać pod

uwagę możliwości majątkowe społeczeństwa oraz interes społeczny. W jego opinii uwzględnienie przy konstruowaniu systemu zasad ustalania opłat za czynności adwokatów tylko jednego z tych aspektów mogłoby skutkować ograniczeniem możliwości korzystania z profesjonalnego pełnomocnika procesowego, a tym samym redukowac zakres ochrony prawnej społeczeństwa. Zatem „różnicowanie dotyczące wysokości i zasad ustalania ponoszonych przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu oraz opłat za czynności adwokackie nie jest podyktowane względami podmiotowymi, ale przede wszystkim charakterem pomocy prawnej udzielanej z urzędu, faktem, że koszty tej pomocy ponosi Skarb Państwa, a także wynikiem postępowania”.

4. W piśmie z 28 marca 2022 r. Prokurator Generalny (dalej: Prokurator) zajął stanowisko w sprawie. W jego ocenie: 1) § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 5 rozporządzenia, w zaskarżonym zakresie, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, w związku z art. 32 ust. 1 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji; 2) postępowanie dotyczące kontroli zgodności § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 5 rozporządzenia z art. 2 Konstytucji podlega umorzeniu, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK; 3) w pozostałym zakresie postępowanie podlega umorzeniu wobec zbędności wydania orzeczenia.

Prokurator wniósł o odstąpienie przez Trybunał Konstytucyjny od poglądów i ocen zawartych w uzasadnieniu wyroku TK z 23 kwietnia 2020 r. o sygn. SK 66/19 (OTK ZU A/2020, poz. 13) oraz w uzasadnieniu postanowienia sygnalizacyjnego z 29 kwietnia 2020 r. o sygn. S 1/20 (OTK ZU A/2020, poz. 14).

W ocenie Prokuratora, różnicowanie wysokości wynagrodzenia adwokackiego we wskazanym w skardze zakresie ma charakter relewantny i znajduje oparcie w Konstytucji. Wskazał, w ślad za wyrokiem TK z 29 sierpnia 2006 r. o sygn. SK 23/05 (OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 96), że ustawodawca, dając możliwość kreowania samorządów zawodowych, wyznacza im określoną rolę publiczną. Z treści art. 17 Konstytucji można wnosic o pewnych obowiązkach publicznoprawnych ciążących na członkach korporacji radców prawnych i istotnej roli zawodów prawniczych w procesie wymiaru sprawiedliwości. Świadczenie przez adwokatów pomocy prawnej z urzędu w sprawach karnych jest obowiązkiem członków samorządu adwokackiego na określonym terytorialnie obszarze.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiot kontroli.

W skardze konstytucyjnej z 10 września 2021 r. G.W. (dalej: skarżący) wniósł o zbadanie zgodności § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 oraz § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18; dalej: rozporządzenie z 2016 r.), „w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 listopada 2016 r., w zakresie, w jakim przepis ten przewidywał w sprawach karnych stawkę minimalną należną adwokatowi [ustanowionemu] z urzędu za postępowanie przygotowawcze w kwocie 300,00 zł netto oraz za postępowanie sądowe w kwocie 600,00 zł netto, które to stawki minimalne są niższe od tej ustalonej tytułem wynagrodzenia adwokata w przypadku ustanowienia przez stronę obrońcy z wyboru, na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 615, z późn. zm.) w sprawie opłat za czynności adwokackie, a jej podwyższenie do wysokości opłaty maksymalnej, które najwyżej może stanowić 150% stawki minimalnej, uzależnione było od uwzględnienia przez Sąd orzekający czynników wymienionych [w] § 4 ust. 2 rozporządzenia

w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu”, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 i art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji.

Trybunał stwierdził, że zaskarżone rozporządzenie zostało uchylone 5 czerwca 2024 r. rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 763; dalej: rozporządzenie z 2024 r.).

Obowiązujące rozporządzenie z 2024 r. przewiduje już opłaty w procesie karnym i w sprawach o wykroczenia objętych śledztwem w wysokości 600 zł, a stawkę (opłatę za obronę) przed sądem okręgowym jako pierwszą instancją lub przed wojskowym sądem okręgowym jako pierwszą instancją oraz przed sądem apelacyjnym w wysokości 1200 zł. Są one zrównane ze stawkami dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru (stawka minimalna za obronę), zgodnie z § 11 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2023 r. poz. 1964; dalej: rozporządzenie z 2015 r.).

2. Ocena dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi.

2.1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Dopuszczalność skutecznego wniesienia, a następnie merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej uzależniona jest także od spełnienia przesłanek, które zostały wymienione w art. 53 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

2.2. Według utrwalonej linii orzeczniczej, Trybunał na każdym etapie postępowania jest obowiązany do badania, czy nie zachodzi ujemna przesłanka wydania wyroku, nakazująca umorzenie postępowania. Kontrola ta dotyczy zatem także etapu rozpoznania merytorycznego, następującego po zakończeniu wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej (por. postanowienia z: 26 sierpnia 2020 r., sygn. SK 44/20, OTK ZU A/2020, poz. 44; 27 października 2021 r., sygn. SK 40/20, OTK ZU A/2022, poz. 8).

2.3. Przesłanki te określone zostały w art. 59 ust. 1 u.o.t.p.TK, stosownie do którego Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania: na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej (pkt 1); jeżeli wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne (pkt 2); jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne (pkt 3); jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał (pkt 4); w wypadku zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, w niezakończonych sprawach wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów albo grupy senatorów, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji (pkt 5).

2.4. Trybunał Konstytucyjny umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne. Taki stan rzeczy ma m.in. miejsce, gdy zakwestionowany przepis prawny był już w innej sprawie przedmiotem kontroli zgodności z Konstytucją. O niedopuszczalności wydania wyroku przesądza wystąpienie ujemnej przesłanki procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej – *res iudicata*. Przesłanka ta może mieć

zastosowanie, gdy zachodzi tożsamość zarówno podmiotowa, jak i przedmiotowa. Brak podstaw do przyjęcia powagi rzeczy osądzonej nie oznacza jednak, że uprzednie rozpoznanie sprawy konstytucyjności określonego przepisu z punktu widzenia tych samych zarzutów może być uznane za prawnie obojętne. W tym kontekście należy zauważyć, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, iż w takiej sytuacji mamy do czynienia z zasadą *ne bis in idem*. Nie zachodzi ona jednak w wypadku wskazania nowych wzorców kontroli, gdy we wcześniejszym orzeczeniu uznano zgodność zakwestionowanego przepisu z Konstytucją. Stwierdzenie przesłanki *ne bis in idem* prowadzi z kolei do umorzenia postępowania z powodu zbędności orzekania. Trybunał dokonuje oceny celowości prowadzenia postępowania i orzekania w kwestii, która została już jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnięta. Ponowne rozpoznawanie tej samej kwestii czyni niewątpliwie postępowanie zbędnym, w wypadku uprzedniego stwierdzenia niezgodności z Konstytucją zakwestionowanego ponownie przepisu. Nie ma przy tym znaczenia fakt wskazania nowych, oprócz będących już podstawą orzeczenia niekonstytucyjności, wzorców kontroli konstytucyjnej.

3. Wyrok TK z 27 lutego 2024 r., sygn. SK 90/22 (OTK ZU A/2024, poz. 30).

3.1. W wyroku o sygn. SK 90/22 Trybunał orzekł, że § 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2016 r. w zakresie, w jakim określa opłaty stanowiące ponoszone przez Skarb Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wysokości niższej niż stawki minimalne opłat określonych w rozporządzeniu z 2015 r., jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji.

3.2. W uzasadnieniu powyższego wyroku Trybunał wskazał, że przedstawiony problem prawny „nie ogranicza się do przepisu, który ustanawia opłatę (wyrażoną w postaci konkretnej wartości liczbowej) za określoną w nim czynność dokonaną przez adwokata z urzędu, lecz dotyczy oceny całego mechanizmu wynagradzania adwokatów świadczących pomoc prawną z urzędu”. Trybunał zdecydował się na wydanie wyroku w stosunku do przepisów regulujących mechanizm ustalania wysokości wynagrodzenia, bez ograniczania do stawek za konkretne czynności pełnomocnika, wskazując, że „przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie jest zgodność z Konstytucją § 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2016 r., tworzących normę zezwalającą na przyznanie adwokatom ustanowionym z urzędu wynagrodzenia w wysokości niższej niż stawka minimalna ustalona dla adwokatów działających w takiej samej sprawie z wyboru (...) Trybunał stwierdził, że zróżnicowanie wynagrodzeń adwokatów w zależności od sposobu ich ustanowienia nie pozostaje w żadnym związku z celem i zasadniczą treścią przepisów regulujących zasady ustalania tych wynagrodzeń. Znaczy to, że zakwestionowane zróżnicowanie nie ma racjonalnego uzasadnienia. Jakichkolwiek argumentów na poparcie przyjętej regulacji nie dostarczyła Trybunałowi w szczególności analiza uzasadnienia projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 4 czerwca 2016 r., w którym enigmatycznie stwierdzono jedynie, że «propozycje poszczególnych opłat zawarte w projekcie, a także przyjęty mechanizm ustalania ich wysokości, uwzględniają rodzaj i złożość spraw, których dotyczą oraz niezbędny nakład pracy adwokata, jak również istniejące realia ekonomiczne»”.

4. Wyrok TK z 20 grudnia 2022 r., sygn. SK 78/21 (OTK ZU A/2023, poz. 20).

4.1. § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z 2016 r. został już poddany kontroli w sprawie zawisłej ze skargi skarżącego i został rozpoznany jeszcze przed uchyleniem całego aktu normatywnego.

W wyroku o sygn. SK 78/21 Trybunał orzekł, że § 17 ust. 1 pkt 2 oraz § 17 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia z 2016 r. są niezgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 2 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji przez to, że wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru.

4.2. Tego samego dnia Trybunał wydał, także w związku ze sprawą, postanowienie sygnalizacyjne o sygn. S 2/22 (OTK ZU A/2023, poz. 21), w którym zwrócił uwagę Ministrowi Sprawiedliwości na obowiązek usunięcia uchybień w rozporządzeniu z 2016 r., polegających na nieuzasadnionym różnicowaniu zasad wynagradzania pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu względem pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru, a w konsekwencji na konieczność podwyższenia stawek dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu do stawek przewidzianych dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru.

5. Umorzenie postępowania.

5.1. Jak już wskazano w wyroku o sygn. SK 78/21 Trybunał stwierdził niezgodność z Konstytucją kwestionowanego § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z 2016 r. Wydanie wyroku w tym zakresie jest zatem niedopuszczalne, gdyż występuje nie tylko tożsamość przedmiotu, ale i podmiotowa. Wystąpienie ujemnej przesłanki procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej – *res iudicata* powoduje umorzenie postępowania.

5.2. Następnie, w wyroku o sygn. SK 90/22 Trybunał stwierdził niezgodność z Konstytucją § 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2016 r., a w rezultacie przepisów statuujących zasadę określania wysokości wynagrodzenia adwokatów pełniących funkcję pełnomocnika albo obrońcy z urzędu. Trybunał przesądził zatem pośrednio również o niekonstytucyjności wszystkich poszczególnych stawek ustalonych w rozporządzeniu z 2016 r. w następstwie stosowania tych przepisów. W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał zresztą, że w jego następstwie „derogowane zostaną przepisy określające wysokość opłat stanowiących koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, określone, zgodnie z odesłaniem zawartym w § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2016 r., w rozdziałach 2-4 tego rozporządzenia (§ 8-§ 21)”.

Skutki powyższego wyroku obejmują zaś wszystkie podstawy określania wysokości wynagrodzenia przewidziane w rozporządzeniu z 2016 r., w tym również zaskarżony w niniejszym postępowaniu § 17 ust. 2 pkt 5, który dotyczy opłaty za obronę przed sądem okręgowym jako pierwszą instancją lub przed wojskowym sądem okręgowym jako pierwszą instancją oraz przed sądem apelacyjnym w wysokości 600 zł.

Z powyższych względów Trybunał uznał, że wszystkie kwestie zgodności z Konstytucją przepisów statuujących wynagrodzenia pełnomocników i obrońców z urzędu będących adwokatami zostały już jednoznacznie wyjaśnione.

W związku z powyższymi okolicznościami Trybunał nie znalazł argumentów na rzecz merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Trybunał umorzył postępowanie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.